

РОЗДІЛ IV

Використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів та проблеми експертного забезпечення правосуддя на сучасному етапі

Г. К. Авдеєва, кандидат юридических наук, старший научний сотрудник, ведучий научний сотрудник Института изучения проблем преступности НАПрН Украины

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Розглянуто питання інноваційної діяльності й використання інновацій у судовій експертизі.

1. За последние 150 лет судебная экспертиза прошла путь от эпизодического проведения почерковедческих, дактилоскопических и иных криминалистических экспертных исследований к разработке научных основ судебной экспертизы, созданию новых ее видов, систематическому их проведению. Развитие судебной экспертизы продолжается и сегодня. Появляются новые виды и объекты судебной экспертизы, новые методы и экспертные методики, современные научно-технические средства и автоматизированные информационно-поисковые системы (далее — АИПС), используемые при исследовании вещественных доказательств.

2. Инновационной деятельностью в судебной экспертизе является разработка и внедрение в работу судебных экспертов новых и/или использование уже существующих достижений научно-технического прогресса. Инновациями в судебной экспертизе служат криминалистические средства, организационно-технические решения методического, научного или другого характера, которые существенно улучшают качество и полноту судебно-экспертного исследования, повышают его научный уровень и сокращают сроки проведения, позволяют решать вопросы, которые ранее не решались ввиду отсутствия необходимых средств и методов.

Інноваційна діяльність в судовій експертизі складається з таких основних етапів: 1) вивчення і аналіз сучасного стану і можливих шляхів впровадження інновацій в судову експертизу; 2) виділення найбільш перспективних напрямків інноваційної діяльності з урахування потреб судової експертизи і досягнень природничих і технічних наук; 3) генерація і фільтрація ідей; 4) планування науково-дослідницької роботи (далі — НІР); 5) розробка інновацій відповідно до плану НІР; 6) апробація результатів НІР; 7) впровадження інновацій в експертну практику і оцінка ефективності їх використання.

3. На фоні глобальної інформатизації суспільства інноваційна діяльність в судовій експертизі неможлива без використання інформаційних технологій, служачих інструментом при створенні систем підтримки прийняття рішень і формування тексту висновку судової експертизи (наприклад, програмні комплекси «Клинок», «Снаряд», «Еврика», «Кортік», «Балекс», «Наркоекс», «Арсенал», «Автоекс» і др.), при розробці автоматизованих банків даних виробничого масового виробництва, хімічних і наркотических речовин, лаків і фарб і формуванні АІПС (наприклад, АІПС «Зброя», «Обувь», «Марка» і др.), при створенні алгоритмів для автоматизованого формування фототаблиць до висновків і ідентифікації фотоілюстрацій об'єктів почеркознавчої, дактилоскопічної, техніко-криміналістичної, портретної і інших видів судової експертизи (наприклад, система «Растр»), при формуванні алгоритмізованих методик експертного дослідження різних об'єктів судової експертизи (наприклад, контрафактної аудіовізуальної продукції, замків, холодної зброї і др.). Багато АІПС є одним з компонентів створених і успішно функціонуючих автоматизованих робочих місць (АРМ) судового експерта різних експертних спеціальностей (трасолога, балліста, економіста, фоноскопіста, психолога і др.).

4. Новітні досягнення науково-технічного прогресу кардинальним чином змінили практичну діяльність судових експертів, дозволили автоматизувати окремі формалізовані операції, що стосуються як до самого процесу пізнання, так і до оцінки отриманих результатів. Однак ні одна з існуючих експертних методик, заснованих на використанні комп'ютерної

техники, не охоплює всього процесу рішення експертної задачі. По тому їх використання не виключає творчого підходу судового експерта до об'єкту пізнання.

5. В теперішнє час розроблені методики встановлення відносительної давності і продовжуються пошуки шляхів встановлення абсолютної давності виготовлення документа, ведуться дослідження по розробці алгоритмізованих методик дослідження об'єктів техніко-криміналістичного дослідження документів (ТЭД) з використанням програмного продукту «Adobe Photoshop», розробляються алгоритмізовані методики рішення діагностичних завдань біологічної експертизи по встановленню дати смерті (наприклад, по ступені розвитку трупних комах), методики судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності (вироблєдєній, знаків для товарів і послуг, винаходів і др.), формується новий вид судової експертизи — судово-екологічна. В судово-медичній експертизі активно використовуються сучасні інструментальні методи і інформаційні технології для встановлення кількісного вмісту отруйних і наркотичних речовин в різних частинах тіла людини, ведуться дослідження по розробці методики встановлення дати смерті і др.

6. Народження кожного нового роду (виду) судової експертизи починається з епізодических її проведення. Коли практика доведе необхідність в систематическому використанні її результатів, починається розвиток даного виду судової експертизи як науково-практическої області знань: обобщається практическій (емпірическій) матеріал, зв'язаний з її проведенням; створюються теоретическі основи даного роду (виду), визначаються предмет, об'єкти, завдання; розробляються методики дослідження об'єктів. Все це знаходиться в прямій залежності від потребностей слідственої і судової практики. Іменно вони визначають необхідність тих або інших наукових досліджень, необхідних для встановлення обставин, значимих для розслідування або судового розбирательства.

Розвиток наукового потенціалу судово-експертних досліджень, ускладнення експертних завдань і засобів їх рішення втягає за собою необхідність розробки теорії і методології інформаційного забезпечення судової експертизи.